

EFOP 1.3.6.-17 IFJÚSÁGI ÖNKÉNTES KÖZÖSSÉGEK HÁLÓZATA CÍMŰ PROJEKT

MŰHELYTANULMÁNYOK

A döntéshozatal pszichológiája

CORDI K+F Nonprofit Közhasznú Zártkörűen működő részvénytársaság – 2018

Szerzők: Bali-Nagy Gabriella és Mohácsy Rita

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
Bevezetés.....	2
A projekt adatai.....	2
A projekt célja.....	2
A projekt feladatai.....	3
A döntéshozatal pszichológiai háttérfolyamatai.....	4
A DÖNTÉSHOZATAL ALAPDIMENZIÓI.....	6
A hasznosság.....	6
☐ Dominancia modell.....	6
☐ Konjunktív döntési modell.....	6
☐ Diszjunktív döntési modell.....	7
☐ A lexikografikus modellek.....	7
☐ Szempont szerinti kizárás modell.....	7
☐ Minimum különbség lexikografikus modellje.....	7
A valószínűség.....	8
A döntéshozatal.....	10
Humánpszichológia.....	12
Döntéshozatali szempontok a projektmegvalósítás során.....	13
Forrásjegyzék.....	15

Bevezetés

Jelen műhelytanulmány a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület „*Ifjúsági önkéntes közösségek hálózata*” című projektjének megvalósítása kapcsán készült. A tanulmány célja az egyes döntési folyamatok pszichológiájának feltárása, a döntések meghozatala során történő pszichés folyamatok leírása, valamint a döntések során használt módszerek bemutatása.

A projekt adatai

A projekt megnevezése: Ifjúsági önkéntes közösségek hálózata

A projekt azonosítója: EFOP-1.3.6-17-2017-00002

A projekt kezdete: 2017. szeptember 1.

A projekt célja

A fiatalok szociális kompetenciáinak fejlesztése, a közösségi önkéntes munka és az egyéni fejlődés közötti kapcsolódás vizsgálata és disszeminálása.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Ifjúsági Önkéntes Közösségek Hálózata projektje egy több pillérből álló elképzelés, melynek fő célja egy olyan ifjúsági önkéntes rendszer kialakítása és fenntartása, amely egészen a gimnáziumi évektől fogva helyes irányba tereli a fiatalokat, és biztosítja számukra a folyamatos rendszerben maradást, az önkénteskedés által kialakult közösségi élményt és annak állandóságát, hálózatba történő szervezését.

A program célja az ifjúságban rejlő erőforrások kibontása, a korosztályok és a hátrányos helyzetű fiatalok társadalmi integrációjának elősegítése, a fiatalok helyben maradásának, aktív és tudatos szerepvállalásának, a gyermekek és fiatalok önmaguk és mások jövőjét pozitívan formálni képes felnőttekké nevelése és fejlesztése.

A projekt a fiatalok nem formális oktatásán keresztül hozzájárul a tanulás minőségi fejlesztéséhez, a kulturális értékteremtéshez, az önkéntesség elterjedéséhez, és a tudatos önfejlesztésen, értékeken alapuló közösségi társadalom kialakulásához.

A projekt feladatai

A projekt alapvető tevékenysége egy négy pilléren alapuló, országos ifjúsági önkéntes központ kialakítása és működtetése.

A projekt közvetlen célcsoportjába tartoznak azok a személyek, akik a projekt megvalósítása során létrejött eredmények közvetlen hasznélvezői, azaz a kevésbé fejlett régiókban élő, 8-25 év közötti gyermekek és fiatalok.

A projekt közvetett célcsoportja pedig azon személyek és szervezetek köre, amelyek nem a projekt eredményeinek közvetlen használói, de összetett mechanizmusokon keresztül a projekt eredményei és hatásai az ő helyzetüket is befolyásolják.

- Országos és regionális ifjúsági önkéntes központok létrehozása és működtetése
- Iskolai közösségi szolgálat fogadóhelyeinek akkreditációjának kidolgozása
- Ifjúsági segítő képzés
- Ifjúsági önkéntesség modell kidolgozása, létrehozása
- Az önkénteskedés, a segítség elősegítése, népszerűsítése
- Érzékenyítés
- Kompetenciafejlesztő tréningek szervezése
- A célcsoport különböző korosztályainak elérése és bevonása
- A hátrányos helyzetű fiatalok indokolatlan szociális hátrányaiból származó különbségek mérséklése
- Tehetséggondozó hálózat létrehozása
- Formális és informális tanulás népszerűsítése, az életen át tartó tanulás ösztönzése
- Kulturális és sport rendezvények szervezése

A döntéshozatal pszichológiai háttérfolyamatai

A döntés a cselekvés alternatívái közötti választás. Pszichológiai szempontból akkor beszélünk döntésről, ha cselekvésünk valamiféle választás-élménnyel jár együtt. E nélkül inkább csak cselekvési készségek (sztereotípiák) működéséről beszélhetünk. A sztereotípiák ugyanis nemcsak egyértelmű, hanem alternatív helyzetekben is fellépnek, mintegy helyettesítve a döntés műveletét.

Cselekvéseinket igen nagymértékben jellemzik (és tehermentesítik) a sztereotípiák, mégis a legmindennaposabb helyzetekben is sokszor döntünk. Döntéseink száma a hétköznapi életben sokszorosán több annál, mint amennyire a későbbiekben visszaemlékezünk.

A klasszikus döntés-elméletek szerint a döntéshozatal kétféle szempont szerint is jellemezhető. Az egyik a hasznosság, a másik a valószínűség. Ez azt jelenti, hogy annak, aki eldönt valamit, figyelembe kell venni, hogy a lehetséges események közül melyiknek a bekövetkezése jár számára, és mekkora haszonnal, illetve kárral. Figyelembe kell venni továbbá azt, hogy az esemény bekövetkezésének mekkora a valószínűsége.

A klasszikus döntéselmélet e modellje lehetővé tette a helyes döntések kialakítására nézve bizonyos matematikai természetű szabályok kidolgozását. A kutatók hajlamosak voltak annak feltételezésére, hogy a döntéseket ezeknek a matematikai modelleknek megfelelően hozzák az egyének, és a tőlük való eltérés inkább csak tévedésből vagy a szabályok nem megfelelő ismeretéből fakadhat.

Ezt az elképzelést a modern döntéselméleti iskolák a „racionális ember” modelljének nevezik, mivel abból a feltételezésből indul ki, hogy a döntéshozó a tökéletes racionalitás talaján áll. Ahhoz azonban, hogy a döntéshozó ilyen tökéletesen objektív racionalitás birtokában legyen az szükséges, hogy a döntését megelőzően mindentudó legyen, azaz tökéletesen tisztában legyen a számára kínákozó döntési alternatívák teljes skálájával és azok valamennyi lehetséges kimenetelével. Természetesen az is lényeges, hogy ez a személy világosan meghatározott céllal vagy más kritériummal rendelkezzen és így képes legyen arra, hogy kiválassza azt a legjobb cselekvési irányt, amely leginkább lehetővé teszi a számára, hogy elérje a célját.

A mindennapi tapasztalat azonban a legritkább esetben szolgáltat példákat az ilyen döntéshozatalra. A döntéshozó pszichológiai jellemvonásai, az őt övező környezet jellemzői korlátozzák ezt a racionalitást. A valóságban a döntési folyamatra személyi, társadalmi és külső tényezők hatnak. Az ember nem rendelkezik teljeskörű ismerettel valamennyi alternatív

cselekvési irányra, döntési kimenetre vonatkozóan. Előrevetítheti cselekedetének jövőbeni következményeit, de csak tökéletlenül, döntéseit befolyásolja, megfigyeléseit pedig eltorzítja a bizonytalanság.

Az ember törekedhet a racionalitásra, a való világ bonyolultsága arra kényszeríti, hogy a valóság egyszerűsített modelljét szerkessze meg. Ez azt jelenti, hogy emberi mivoltából következően racionalitása korlátozott. Sokszor éppen az vezet irreális és ezért a valóságos helyzetekben nem felhasználható döntésekhez, ítéletekhez, ha valaki a racionális döntések álláspontját képviseli. Az efféle álláspont nem tudja megérteni, hogy miért okoz nehézséget valamilyen mindennapi helyzetben a racionális döntések elfogadása, sőt nem is tudja ezeket a nehézségeket sem megjósolni, sem leküzdeni. A racionális és valóságos döntés egymástól való eltérését tehát nemcsak a döntéshozatal, de a döntések elfogadása szempontjából is hangsúlyozni kell. Ahhoz azonban, hogy a különbségtétel jelentőségét megfelelően értékelhessük, részletesebben meg kell vizsgálnunk a döntéshozatal két alapidimenzióját.

A DÖNTÉSHOZATAL ALAPDIMENZIÓI

A hasznosság

A döntés alternatívák közötti választás. Ezt a választást az egyes alternatívák hasznosság és valószínűség szerinti értékelése készíti elő és alapozza meg. A hasznosság alapján különböztetjük meg a jó dolgokat a rossz dolgoktól, vagyis az utilitás meghatározása az a folyamat, amellyel egy ígéretes cselekvési változat előnyeit és hátrányait mérlegelve, ezeket egyetlen értékeléssé fogjuk össze. Ha két alternatíva közül egy döntéshozó az egyiket választja, akkor ezt többek között azért teszi, mert a választott alternatívának nagyobb volt számára a hasznossága. A hasznosság valójában pszichológiai érték, vagyis egy és ugyanazon dolog utilitásának mértéke különböző személyek és csoportok számára különböző lehet.

További nehézséget jelent az a tény, hogy legtöbbször olyan döntési problémával kerülünk szembe, amelyben az alternatívákat több dimenzió, értékelési tényező alapján lehet és kell értékelni, vagyis az összhassznosságot az alapjául szolgáló hasznossági dimenziók együttesen határozzák meg. Ilyen esetekben többtényezős döntésekről beszélünk.

A hasznosság mennyiségi meghatározása igen sok gonddal jár, a mindennapos döntési helyzetekben a hasznosság minőségi kifejezése a megszokott számunkra. Ez pedig csupán azt teszi lehetővé, hogy az értékelési tényezőket sorrendi skálán hasonlítsuk össze, és szűrőmodellek segítségével szűrjük meg az alternatívák halmazát. Ezek a modellek az összehasonlítás szabályait foglalják magukba:

- Dominancia modell

Eszerint azt az alternatívát kell választani, amelyik legalább egy értékelési tényező tekintetében jobb a többinél és nem rosszabb a többi összes fennmaradó értékelési tényezők tekintetében.

- Konjuktív döntési modell

E szerint az értékelési tényezők mindegyikére kritérium-értéket határozunk meg és ezeket a választott alternatívának el kell érnie vagy meg kell haladnia. Ha egy alternatíva nem felel

meg ennek a kritériumnak, akkor azt kizárjuk. Az eljárást addig folytatjuk, amíg a kielégítő alternatívát meg nem találjuk.

- Diszjunktív döntési modell

A konjuktív modell fordítottja. Itt ugyancsak kritérium-értéket határozunk meg az értékelési tényezőkre. A választott alternatívának legalább egy értékelési tényező tekintetében jobbnak kell lennie a kritériumértékeknél. A többi alternatíva valamennyi értékelési tényező szempontjából a kritériumértékektől rosszabb vagy ezekkel egyenlő lehet.

- A lexikografikus modellek

E modellben az alternatívákat az értékelési tényezők szerint sorban egymás után vizsgáljuk. Az értékelési tényezők sorrendjét ezek relatív fontossága határozza meg: a gyengébb helyezést nyert értékelési tényezők csak abban az esetben jutnak szerephez, amikor az összehasonlításra kerülő alternatívák a fontosabb értékelési tényezők szerint egyenértékűnek bizonyultak.

- Szempont szerinti kizárás modell

A lexikografikus és a konjuktív modell kombinálásának tekinthető. Itt az értékelési tényezők fontossági sorrendjének meghatározása után először a legfontosabb értékelési tényezőre megállapított konjuktív kritérium szempontjából vizsgáljuk végig az alternatívákat és kizárjuk azokat, amelyek nem felelnek meg a kritériumoknak. Ezután az értékelési tényezők lexikografikus további sorrendjében megismételjük az eljárást.

- Minimum különbség lexikografikus modellje

A lexikografikus modellhez egy kiegészítő feltételt rendel: minden értékelési tényező esetére érvényes minimum különbséget. Így egy adott értékelési tényező csak akkor minősíti az alternatívákat, ha az adott alternatívára vonatkoztatott értékei, ezt az értéket meghaladják.

Gyakori, hogy a döntéshozók a hasonló döntési problémák megoldásaiból egyszerűsítő stratégiákat vagy heurisztikákat fejlesztenek ki saját maguknak, hogy könnyebben tudjanak

dönteni. Ugyanakkor ha a döntés nagyon fontos, a döntéshozók részletesebb és teljesebb döntési eljáráshoz, modellhez is fordulhatnak.

A többletényező döntésekben használt modellekre vonatkozóan megállapítható:

- A döntési helyzetben a döntéshozó különböző modelleket használhat egymást követő sorrendben;
- A különböző döntési modellek használata különböző mértékű kognitív energiát, ráfordítást igényel, és a modellek egy ilyen skála mentén is rendezhetők. Ebben az értelemben a szűrő modellek kisebb ráfordítást kívánnak, mint a számszerűsítő modellek;
- Ha a döntéshozó az adott döntési helyzetben a ráfordítandó szellemi munkát minimalizálni kívánja, akkor először az egyszerűbb modellel próbálkozik, mielőtt a bonyolultabbakhoz fordulna;
- Ha az egyszerűbb modellel nem tud dönteni, akkor egy másodlagos döntési helyzetbe kerül: vagy bonyolultabb modellhez fordul, vagy az egyszerűbbekkel próbálkozik kockáztatva, hogy nem tud gyorsan dönteni;
- A döntési probléma fontossága növeli a döntéshozó hajlandóságát arra, hogy komplexebb és teljesebb modelleket használjon;
- A döntési folyamat általában a szűrési fázissal kezdődik, ahol többnyire a konjuktív modellt használjuk. Az ezt követő fázisokban különböző modelleket használhatunk.

A valószínűség

Minden döntéshez két művelet tartozik. Az egyik annak megállapítása, hogy egy adott helyzetben mi az, ami kívánatos (hasznos) és mi nem. Ha azonban csak ez jellemezné a döntéseinket, akkor azok egybeesnének vágyainkkal. A megfelelő döntés kialakításához elengedhetetlen, hogy valamiféle helyzetmegítélést is végezzünk. Ez lényegében egyfajta jóslást jelent: azt kell megmondanunk, hogy milyen következmények bekövetkezésére számíthatunk.

Ezeket a jóslatokat a valószínűség egy bizonyos szintjén hozzuk meg, megbecsüljük a várható események bekövetkezésének valószínűségét. Ezt matematikai eszközökkel is ki lehet számítani, ám tapasztalat szerint a matematikailag meghatározott valószínűségi értékek és az egyénileg becsült értékek között jelentős különbségek mutathatóak ki. A különbségek pedig

valamiféle szabályosságra utalnak. A becslőt, a matematikaitól sok esetben eltérő valószínűséget szubjektív valószínűségnek nevezzük.

A szubjektív valószínűség alakulása attól függ, hogy a döntéshozó tájékozottsága milyen szinten áll. A bizonytalanság felé haladva a döntéshozó egyre kevesebb támponttal rendelkezik döntéseinek kialakításában, egyre nehezebben tudja felbecsülni a kínálkozó alternatívák következményeinek valószínűségét.

A mindennapi életben hozott döntésünk során a valószínűségbecsléssel járó nehézségeket leegyszerűsítő ítéletalkotási eljárásokkal, következtetési műveletekkel szoktuk áthidalni. Ezeket heurisztikáknak nevezzük, amelyek intuitív jellegű ítéletalkotások, amelyek leginkább a probléma szemléletes megjelenítésén, leegyszerűsítésén, külsőleges asszociációkon alapulnak, mintsem számításokon, logikai következtetéseken.

Nem a nagy számok törvénye, hanem a kis számok törvénye alapján döntünk. A valószínűségeket hasonlóságok alapján, annak mértékében értékeljük. A hasonlóság megítélésében nagyon sok a szubjektív mozzanat.

Hajlamosak vagyunk figyelmen kívül hagyni, hogy tapasztalataink igen lehatároltak és estlegesek, az a hiedelem él bennünk, hogy azok az esetleges kis minták, melyekről adatokkal rendelkezünk, jól reprezentálják az egészet. Általános véleményeket mondunk esetleges és kevés számú tapasztalat alapján (kis számok törvénye).

A bizonytalan helyzetekben hozott ítéletek kialakításában alapvető szerepet játszó, másik „heurisztika” az, amelyet hozzáférhetőség néven tartunk számon. Ezt olyankor alkalmazzuk, amikor egy esemény valószínűségét annak alapján becsljük meg, hogy a rá vonatkozó példák felidézését milyen könnyen tudjuk felidézni. Ítéletalkotásainkban sokszor úgy járunk el, hogy valamilyen kezdő értékből indulunk ki, majd ehhez igazítva alakítjuk ki a végső döntést. Ezt a kiindulást a probléma megfogalmazása is sugallja, de ugyanúgy lehet részleges számítások eredménye. Bármi is azonban a forrás, az igazítások általában nem kielégítőek. A kezdő érték ugyanis jelentősen befolyásolja, megrögzíti értékelésünket. Ezt a kétlépcsős eljárást nevezzük „igazításnak és rögzítésnek”.

A heurisztikák alkalmazása a valószínűségi ítéletalkotás gyakori dilemmáját rejti magában: választanunk kell a pontos és a hozzávetőleges számítás alternatívája között. Az ideális az volna, ha minden ítéletünk tökéletesen pontos, gyors, nagyon érzékeny, kevés energiával megvalósítható lenne. Az ember információfeldolgozó kapacitása azonban bizonyos

korlátokkal rendelkezik. Ezért az ítéletalkotási folyamatokban, ha csak egy kicsit is bonyolult problémával kell megbirkóznunk, ezek a kritériumok konfliktusba kerülnek egymással, mivel egyiket csak a másik rovására tudjuk kielégíteni. A pontos ítéletek kialakítása időt igényel, a gyorsaság csökkenti a pontosságot. Vagyis egy ítélet „jósága” csak a feladathelyzettől függően határozható meg: vannak feladatok, ahol az ítéletalkotás gyorsasága, vagy az, hogy képesek legyünk döntést hozni, fontosabb, mint a pontosság, és van, amikor éppen a pontosság a fontosabb.

A feladathelyzettől függően, pszichológiai szempontból két különböző következtetési, számítási folyamat érvényesül. Amikor a helyzet a körültekintő, a problémát a maga bonyolultságában vizsgáló, pontos kimenetelű ítéleteket követeli meg, azok a pszichikus folyamatok lépnek előtérbe, amelyeket hagyományosan a **gondolkodás** címszóval foglalunk össze.

Amikor a helyzet elsősorban azonnali döntéshozatalt igényel, azok a folyamatok mennek végbe, amelyeket **becslésnek** nevezünk. Döntéseink alapjául szolgáló valószínűségi ítéleteink túlnyomórészt ide tartoznak. Becslésen tehát azt értjük, amely cselekvéskényszerben sajátos szabályosságoknak megfelelően végzi el a rendelkezésre álló információk feldolgozását. A becslésnek megvan a maga matematikája, még ha ez nem is azonos a hivatalos matematikáival. A becslésekben egy olyan matematika testesül meg, mely alapvető fontosságú a biológiai és szociális alkalmazkodás szempontjából. Így azáltal, hogy a lényegében azonos valószínűségű alternatívákat a becslés markánsan differenciálja, lehetővé teszi a gyors cselekvést. Abban a tényben pedig, hogy becsléseink során többnyire kevésbé kockázatosnak érezzük azokat a szituációkat, ahol a kockázatok kis lépésekben jelentkeznek, mint azokat, ahol a kockázat a maga teljes egészében jelenik meg, egy olyan elv fejeződik ki, amely az egyén élete meghosszabbítása szempontjából igen jelentős: azt az alternatívát kell választanunk, ahol a lehető legnagyobb veszély a lehető legkésőbb következik be.

Az alkalmazkodás szempontjából fontos az is, hogy jóllehet a becslési folyamatokban gyakrabban számíthatunk hibákra, mint a digitálisan működő gondolkodásban, ezek a hibák kevésbé veszélyesek.

A döntéshozatal

Döntéseinket az alternatívák hasznosság és valószínűség szerinti értékelés előzi meg, ezt követően egyetlen, a legjobbnak ítélt alternatíva kiválasztása, vagyis a döntés aktusa történik.

Ez a lépés látszólag egyszerű, hiszen természetesnek tűnik, hogy azt az alternatívát érdemes választani, amely legvalószínűbben a legnagyobb hasznot eredményezi. Ezt írja elő az elváráson alapuló választáselmélet, melynek négy változata is létezik.

Az elvárási modellek alapfeltevése, hogy a döntéshozó a haszon maximumának elérésére törekszik, valamint azt is feltételezi, hogy a döntéshozó minden esetben képes az alternatívák hasznosságának, illetve valószínűségének meghatározására. A mindennapi életben azonban a döntéshozó a haszon maximalizálástól eltérő célokat is követhet, például a különböző kimenetekhez társított valószínűségeket nem veszi figyelembe, a döntéshozatal tehát más kritériumoknak felel meg:

- Laplace kritérium
A döntéshozó nem ismeri a kimenetek valószínűségét, azokat egyenlőnek tekinti.
- Maximum kritérium
Annak az alternatívának a választása, amelyik a legkedvezőtlenebb kimenet esetén nyújtja a legnagyobb hasznot.
- Maximum kritérium
Annak az alternatívának a választása, amelyik a legkedvezőbb kimenet esetén nyújtja a legnagyobb hasznot.
- Minimax veszteség kritérium
Minden alternatívára meghatározzuk, hogy mekkora veszteség ér minket a választása esetén. A veszteséget, mint a legjobb választással járó haszon és az aktuális választás haszna közötti különbséget határozzuk meg. Úgy választunk, hogy a lehetséges veszteség maximuma a többi alternatívával járó maximális veszteséghez képest minimális legyen.

A valóságos döntési helyzetekben a döntéshozók céljai nagyon változatosak lehetnek, így nincs egy kizárólagosan jó modell, az aktuális feladathelyzet követelményei alapján válogatunk a modellek között.

Az ember racionalitása jelentős mértékben korlátozott. Ennek legfőbb oka, hogy információfeldolgozó kapacitásunknak szűkre szabott határai vannak, ami sok esetben a normatív előírásoktól eltérő, legegyszerűbb megközelítő eljárások alkalmazását eredményezi és csak kis számú információ kezelésére ad módot. Szükség van tehát a normatív döntésemélet mellett a leíró döntéseméletre is, amely arra irányul, hogy feltárja és bemutassa, melyek az emberi döntések és az azokat megalapozó döntéshozatali folyamatok sajátosságai.

Humánpszichológia

A projekt megvalósítása során a fent vázolt lehetőségek és modellek mellett a döntéseknek van egy olyan oldala is, amely bizonyos okokból, a döntések természetétől függően nem a tudományos elméleteket veszi alapul, hanem az emberi tényezőket, amelyek éppen olyan fontosak egy ilyen komplex, sokszereplős, hosszabb folyamat során.

Ezekben az esetekben olyan helyzetekről van szó, amelyeknél célszerűbb és fontosabb is az emberi oldalt figyelembe venni és erősíteni, érzelmi alapú döntéseket hozni, így azonban a legtöbb alkalommal nincs alkalmunk és lehetőségünk a következményeket elemezni.

Lehet hozni jó döntést úgy, hogy nem ismerjük a következményeket? Mi történik akkor, ha a döntési helyzet, amiben éppen vagyunk, csak sodródás a körülményekkel, miközben nem látunk benne valódi, új perspektívát?

Valójában evolúciós haszna van annak, hogy ragaszkodunk a biztoshoz és az általunk megismerthez, így a kiszámíthatóság egyenlővé válhat a túléléssel is. Azonban, mára megváltozott körülöttünk a materiális világ, így ehhez is alkalmazkodnunk kellene, de a berögzült sémákat nehéz felülírni. Ennek többféle nehezítő tényezője is létezik:

- **A szociális nyomás**

Társadalmi szinten olyan prés alatt vagyunk, melynek megfelelően a hibázást nem tartjuk megengedettnek. Ha valamelyikünk ront a mindennapjaiban, igyekszik pszichés értelemben véve elsumákolni magában, vagy túlzott önostorozással felelni a belső konfliktusra.

- **Azt sugallja felénk a média...**

– és minden médiumra gondolunk ebben az esetben (Instagram, Facebook, stb.) -, hogy mások tökéletesen cselekszenek, így mi elégtelenek vagyunk akkor, ha nem rendelkezünk az összes, kívánatosnak ítélt jellemzővel.

- **Végletes gondolkodás**

A fekete-fehér léptékkal az a fő probléma, hogy torz. Ellehetetleníti a hosszútávú tervezést, mert általa úgy véljük, hogy csak spekulációink lehetnek a jövőre nézve. Így nem hozunk meg olyan apró döntéseket, melyek később vezethetnének egy nagyobb jóhoz, csak hatalmas rizikóval, vagy gyakorlatilag elhanyagolhatóval.

- **Kontrollérzet hiánya**

Meglepően sokan érzik azt, hogy életük külső tényezők eredménye. Ez egyfajta mágikus gondolkodáshoz is vezethet, ami sok esetben kikapja a kontroll érzetét az emberek kezéből. Például, ha egy diák arra apellál, hogy az oktató hangulatán, vagy kérdéseinek minőségén fog múlni vizsgaeredménye, akkor önmagát teszi ki annak, hogy a külső tényezőkön dőljön el a kapott osztályzat. Épp emiatt végül kevesebbet készül (esetleg nem is olyan elánnal), vagy a végtelenségig halogatja a felkészülést.

Döntéshozatali szempontok a projektmegvalósítás során

Az Ifjúsági önkéntes közösségi hálózatok megvalósítása során bekövetkező döntések meghozatala igencsak vegyes pszichológiai folyamatokat feltételeznek.

Ennek vizsgálatához érdemes két részre bontani a projektmegvalósítás folyamatát.

Egyrészt foglalkozni kell a megvalósítást ténylegesen végző menedzsmenttel és a közreműködő személyekkel, illetve az ő munkájukhoz kapcsolódó, szakmai döntésekkel, amelyek esetlegesen a projekt lefolyásának szabályszerűségét, tervezett forgatókönyvét veszélyeztetik. Ebben az esetben a döntéseknek mellőzniük kell az érzelmi reakciókat, illetve az érzelmi befolyásoltságot, hiszen nem a kifejezetten a humán szempontok érvényesülnek. Ebben az esetben a döntéshozók támaszkodhatnak a döntéshozatallal kapcsolatos technikákra, módszerekre.

Másrészről pedig előfordulhatnak olyan döntési helyzetek, amelyek a programok megvalósulása során az egyes pillérek különböző programjainak résztvevőivel kapcsolatosak – tekintve a projekt komplexitását és sokrétűségét, sokszínűségét, ez igencsak nagyszámú csoportot jelent. Ezen döntések során nagyon fontos figyelembe venni az emberi tényezőket is és nem csupán a döntésekkel járó objektív következményeket. Ezesetben a humánpszichológiai szempontok érvényesítése is fontos cél, hiszen a projekt résztvevőiért történő felelősségvállalás része az ő érdekeik szem előtt tartása, az igényeiknek és elvárásaiknak való megfelelés, melyek egyben a program sikerességét is jelentik.

Forrásjegyzék

Dr. Kovács Zoltán: A döntéshozatal pszichológiai háttér folyamatai -
<https://btk.ppke.hu/uploads/articles/8384/file/donteshozatal1.pdf>

www.kozgazwarez.hu - Döntélmélet

mindset.co.hu – Hogyan hozzunk meg nehéz döntéseket?